Lieta Nr.C33296115
Lietas arhīva Nr.C-2961-15/20

S P R I E D U M S
Latvijas Republikas vārdā
Siguldā 2015.gada 16.septembrī

Rīgas rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese A.Ilstere
ar tiesas sēdes sekretāri I.Kļaviņu
piedaloties prasītājam /pers. C/, prasītāja juridiskās palīdzības sniedzējai zvērinātai advokātei Ingmarai Bergmanei, atbildētājai /pers. D/,
atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu /pers. C/ prasībā pret /pers. D/ par uzturlīdzekļu parāda piedziņu, un

k o n s t a t ē j a

2015.gada 30.aprīlī tiesā saņemts /pers. C/ (turpmāk - prasītājs) prasības pieteikums pret /pers. D/ (turpmāk - atbildētāja) par uzturlīdzekļu parāda piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka atbildētāja ir prasītāja bijusī sieva un pušu trīs dēlu māte. Ar Siguldas tiesas 2006.gada 3.maija spriedumu šķirta pušu laulība un spriedums stājies spēkā 2006.gada 23.maijā.

Laulības laikā dzimuši trīs bērni - dēls /pers. F/, personas kods /personas kods/, dēls /pers. G/, personas kods /personas kods/ un dēls /pers. H/, personas kods /personas kods/.

Pēc laulības šķiršanas visi trīs dēli dzīvojuši kopā ar māti, kura par viņiem rūpējusies arī ikdienā. Sākot ar 2007.gada jūniju visi trīs dēli uzsākuši dzīvot pie prasītāja. 2007.gada rudenī jaunākais dēls /pers.H/aizbraucis dzīvot atpakaļ pie mātes, savukārt abi vecākie dēli /pers.F/ un /pers.G/ palikuši dzīvot pie prasītāja. Abu dēlu sekmes šajā laikā strauji sākušas uzlaboties, salīdzinoši ar to periodu, kad viņi dzīvojuši pie mātes. Prasītājs rūpējies par dēliem, nodrošinājis viņus ar visu ikdienā nepieciešamo. Savukārt, dēlu māte bieži mainījusi dzīvesvietas, viņai nav bijis pastāvīga darba.

Lai noregulētu dēlu audzināšanas jautājumu arī likumiski, prasītājs 2008.gadā iesniedzis prasības pieteikumu Siguldas tiesā, lūdzot piešķirt prasītājam abu vecāko dēlu aprūpes tiesības (toreiz - ikdienas aizgādību) un noteikt dēlu dzīvesvietu pie prasītāja. Prasītājs neiebildis, ka atbildētājas aprūpē paliek jaunākais dēls /pers.H/, uzskatot, ka neradīsies problēmas ar saskarsmes tiesību noteikšanu.

Siguldas novada bāriņtiesa 2008.gada 27.februārī pieņēmusi lēmumu Nr. 1-6/13 par ģimenes valsts pabalsta izmaksas pārtraukšanu /pers. D/ un piešķiršanu /pers. C/, sakarā ar to, ka prasītājs faktiski audzinājis abus dēlus.

Siguldas tiesa ar 2008.gada 10.jūnija spriedumu lietā Nr.C35040908 nolēma apmierināt prasītāja prasību, nosakot, ka /pers. F/ un /pers. G/ dzīvesvieta nosakāma pie prasītāja, izbeidzot arī uzturlīdzekļu piedziņu no /pers. C/ par labu /pers. D/ dēlu /pers.F/, /pers.G/ un /pers.H/ uzturēšanai, kas noteikta ar Siguldas tiesas 2006.gada 3.maija spriedumu.

2014.gada 29.augustā Siguldas tiesā pieņemta civillieta Nr.C35092714 /pers. D/ maza apmēra prasībā pret /pers. C/ par uzturlīdzekļu piedziņu, lūdzot piedzīt no prasītāja uzturlīdzekļus dēlu /pers. G/ un /pers. H/ uzturam 96 *euro* apmērā ik mēnesi līdz bērnu pilngadībai. Kā arī, Siguldas tiesā atradās civillieta Nr.C35108414 /pers. D/ prasībā pret prasītāju par bērnu dzīvesvietas noteikšanu, lūdzot noteikt dēlu /pers. G/ un /pers. H/ dzīvesvietu pie /pers. D/.

Ar Rīgas rajona tiesas 2015.gada 9.aprīļa lēmumu abas civillietas apvienotas, piešķirot apvienotajai civillietai Nr.C35092714. Lietā konstatēts, ka no 2007.gada līdz 2014.gada maijam dēls /pers. G/ dzīvojis pie prasītāja, attiecīgi prasītājs arī nodrošinājis pilnībā dēla aprūpi. Neskatoties uz 2008.gada 10.jūnija Siguldas tiesas spriedumu, ar kuru /pers.G/ dzīvesvieta noteikta pie prasītāja, atbildētāja pierunājusi dēlu pārcelties dzīvot pie viņas, ceļot arī prasību tiesā. Savukārt vecākais dēls /pers.F/ sasniedzis pilngadību jau /datums/.

2015.gada 7.aprīlī tiesā saņemts Siguldas novada bāriņtiesas 2015.gada 18.marta lēmums lietā Nr. 1-6/29, ar kuru nolemts atzīt, ka /pers. G/ un /pers. H/ interesēs ir noteikt bērnu dzīvesvietu pie mātes, /pers. D/.

Tiesa spriedumā atzinusi, ka ir apmierināms bērnu mātes /pers. D/ lūgums un uzturlīdzekļu piedziņa nosakāma no 2014.gada 29.augusta.

Attiecīgi Siguldas tiesa ar 2015.gada 9.aprīļa spriedumu civillietā Nr.C35092714 nolēma noteikt bērnu /pers. G/ un /pers. H/ dzīvesvietu pie mātes /pers. D/, piedzenot uzturlīdzekļus abu bērnu uzturam, sākot no 2014.gada 29.augusta, 96 *euro* ik mēnesi katram no bērniem, un, sākot ar 2015.gada 1.janvāri – 108 *euro* ik mēnesi, katram bērnam. Tiesas spriedums ir stājies spēkā, par to prasītājs nav iesniedzis apelācijas sūdzību, jo uzskatījis, ka tiesas pieņemtais noregulējums ir atbilstošs bērnu interesēm, tā kā jaunākais dēls /pers.H/ faktiski kopš dzimšanas ir dzīvojis kopā ar māti, savukārt, vidējais dēls /pers.G/ drīz sasniegs pilngadību, viņš jau ir sasniedzis 17 gadu vecumu un pats ir izvēlējies dzīvot kopā ar māti, tādēļ prasītājam iesniegt apelācijas sūdzību būtu pret dēla vēlmēm, un prasītājs uzskatījis, ka tas ir neētiski un nepareizi. Savukārt uzturlīdzekļi dēliem ir nepieciešami un maksājami, kas arī nav apstrīdams.

Līdz ar to visu šo laiku, līdz 2014.gada augustam, kad dēli aizgājuši dzīvot pie mātes, prasītājs nodrošinājis /pers.H/ un /pers.G/ ikdienas vajadzības, sniedzot viņiem visu nepieciešamo. Savukārt par laiku no 2008.gada 10.jūnija, kad pieņemts spriedums lietā Nr.C35040908, līdz 2014.gada 29.augustam, kad Siguldas tiesa ar 2015.gada 9.aprīļa spriedumu civillietā Nr.C35092714 nolēma noteikt bērnu /pers. G/ un /pers. H/ dzīvesvietu pie atbildētājas, prasītājs nekādus uzturlīdzekļus abu dēlu uzturēšanai nav saņēmis. Attiecībā uz /pers.F/ uzturlīdzekļu piedziņa aprēķināma līdz 2013.gada 16.septembrim, jo 2013.gada 17.septembrī /pers.F/ palikuši 18 gadi.

Līdz ar to, prasītājs spiests griezties ar prasību tiesā, lai saņemtu vairāk kā sešu gadu garumā abu dēlu labā ieguldītos uzturlīdzekļus. Par dēlu /pers.F/ uzturlīdzekļu piedziņas periods nosakāms no 2008.gada 10.jūnija līdz 2013.gada 16.septembrim un par dēlu /pers.G/ - no 2008.gada 10.jūnija līdz 2014.gada 28.augustam.

Par abiem no dēliem prasītājs vēlas no atbildētājas piedzīt uzturlīdzekļus valsts noteiktajā minimālajā apmērā. Par dēlu /pers. F/ uzturlīdzekļu

summa ir 5076,86 *euro*, un par dēlu /pers. G/ - 6134,82 *euro*, par abiem dēliem kopā 11 211,68 *euro*. Minētie uzturlīdzekļi jau ir izlietoti iepriekšējo gadu periodā, kad prasītājs viens pats rūpējies par dēliem, un atbildētāja nekādu materiālu palīdzību prasītājam dēlu turēšanai nav sniegusi.

Prasītājs abu dēlu vajadzībām minētajā periodā izlietojis vairāk uzturlīdzekļu ik mēnesi, nekā valsts noteiktais minimums, taču no atbildētājas viņš vēlas pieprasīt uzturlīdzekļus tikai valsts noteiktajā minimālajā apmērā. Ir pašsaprotams, ka divus bērnus nevar uzturēt ar 140 *euro* mēnesī (minimālā uzturlīdzekļu summa 2008.gadā bija 68,30 *euro*), vai arī par 170 *euro* mēnesī (minimālā uzturlīdzekļu summa 2011.-2013.gadā vienam bērnam bija 85,37 *euro* mēnesī).

Prasītājs norāda, ka bērnu kopšana un audzināšana ir dabiskas vecāku tiesības, kas ir nesaraujami saistītas ar obligāti pildāmiem pienākumiem, tostarp vecākiem ir pienākums samērā ar viņu mantas stāvokli bērnu uzturēt (ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšana, bērna kopšana un viņa izglītošana un audzināšana - garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana), pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam.

Visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, uzmanība pirmām kārtām jāvelta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērnu intereses (jāveicina labvēlīgi apstākļi veselīgai un normālai fiziskai, intelektuālai, tikumiskai, garīgai un sociālai attīstībai brīvības, cieņas un materiālās\nodrošinātības gaisotnē), ņemot vērā vecāku tiesības un pienākumus. Līdz ar to uzturlīdzekļu sniegšanas pienākums primāri saistīts ar
vecāku mantas stāvokli un šim stāvoklim atbilstošu bērna nodrošinājumu, lai, nosakot apmēru, maksimāli tiktu nodrošinātas bērna intereses (Augstākas tiesas Civillietu departamenta 2011.gada 18.maija spriedumu lietā SKC- 863).

Prasības pieteikumam nav pievienojami kases čeki, rēķini utml. izdevumus apliecinoši dokumenti, jo prasītājs par to periodu, kad abi dēli atradušies viņa aprūpē, prasa uzturlīdzekļus valsts noteiktajā minimālajā apmērā. Līdz ar to, prasītājam ir tiesības atprasīt no atbildētājas dēlu uzturēšanā ieguldītos līdzekļus, no kuriem pat viņš nav tiesīgs atteikties, jo šo uzturlīdzekļu saņemšana ir dēlu interesēs.

Prasībai pievienoti Siguldas tiesas spriedumi, kas apliecina to, ka dēli tajā periodā, par kuru tiek prasīti uzturlīdzekļi no atbildētājas, dzīvojuši kopā ar prasītāju, kā arī to, ka ar 2008.gada 10.jūnija tiesas spriedumu, ar kuru nolemts piešķirt abu dēlu aprūpes tiesības prasītājam, nav lemts jautājums par uzturlīdzekļu piedziņu. Tajā laikā prasītājs prezumējis, ka atbildētāja labprātīgi piedalīsies dēlu audzināšana, vismaz minimālajā uzturlīdzekļu apmērā. Taču atbildētāja dēlu audzināšanā nav piedalījusies.

Minētais Siguldas tiesas spriedums satur arī prasītāja un atbildētājas sniegtos paskaidrojumus par to, ka bērnu interesēs ir noteikt viņu dzīvesvietu pie prasītāja, kas prezumē arī aprūpes tiesību nodošanu.

Pamatojoties uz Civillikuma 177. un 179.pantu, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta 1.un 2.punktu, 10.panta 1.punktu un 16.pantu, lūdz tiesu:

- piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam viņa iztērētos līdzekļus bērna /pers. F/ uzturam par laika periodu no 2008.gada 10.jūnija līdz 2013.gada 16.septembrim (līdz dēla pilngadībai), kad dēla dzīvesvieta bija kopā ar tēvu un prasītājs īstenoja dēla /pers. F/ aprūpi, pavisam kopā 5076,86 *euro*.

- piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam viņa iztērētos līdzekļus bērna /pers. G/ uzturam par laika periodu no 2008.gada 10.jūnija līdz 2014.gada 28.augustam, kad dēla dzīvesvieta bija kopā ar tēvu un prasītājs īstenoja dēla /pers. G/ aprūpi, pavisam kopā 6134,82 *euro*.

- piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam visus ar tiesāšanos saistītos izdevumus tādā apmērā, kādā tie būs brīdī, kad lietas izskatīšana tiks pabeigta pēc būtības, tai skaitā, par izdevumiem advokāta palīdzības samaksai saskaņā ar iesniegtajiem apmaksātajiem rēķiniem.

2015.gada 8.jūnijā tiesā saņemti atbildētājas paskaidrojumi, kuros atbildētāja norādījusi, ka prasību neatzīst un paskaidro, ka prasība par uzturlīdzekļu piedziņu ir vērsta pret atbildētāju kā atriebība par to, ka prasītāja bija iesniegusi tiesā un tiesa ar 2015.gada 9.aprīļa spriedumu apmierinājusi viņas prasību pret prasītāju par bērnu dzīves vietas noteikšanu un uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam.

Atbildētāja uzskata, ka nav juridiska pamata piedzīt no atbildētājas uzturlīdzekļus bērnu uzturam par iepriekšējo periodu, jo pušu starpā nav pastāvējusi vienošanās par to, ka atbildētāja maksās prasītājam likumā noteiktā apmērā, vai kādā citā apmērā, uzturlīdzekļus bērnu uzturam par to laiku, kad bērni dzīvos pie tēva.

Iztulkojot Satversmes 92.pantu un Civilprocesa likuma 1.pantu saistībā ar attiecīgajām Civillikuma tiesību normām, Augstākās tiesas Senāts 2007.gada 29.augusta spriedumā lietā Nr.SKC- 556 atzinis, ka uzturlīdzekļi bērnu uzturam piedzenami no brīža, kad celta prasība tiesā, jo tikai ar prasības celšanas brīdi prasītājs uzsāk savu, ar likumu garantēto civilo tiesību aizsardzības realizāciju. Atbilstoši Latvijas Republikas tiesas judikatūrai prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērnu uzturam, prasītājs nav izmantojis viņam piešķirtās tiesības griezties tiesā un pierādīt savu patiesību.

Taču ne tikai juridiski, bet arī faktiski atbildētājai nav pienākuma maksāt prasītājam jebkādu summu par divu bērnu uzturēšanu. Kā pats prasītājs 2015.gada 9.aprīļa tiesas sēdē, kad tika risināts jautājums par bērnu dzīves vietas noteikšanu, paskaidroja, tad no trim bērniem jaunākais dēls /pers. H/ no dzimšanas ir dzīvojis kopā ar atbildētāju un bijis viņas pilnīgā apgādībā. Abi vecākie dēli /pers.F/un /pers. G/, neskatoties uz tiesas noteikto dzīves vietu pie tēva, nedēļas brīvajās dienās ir dzīvojuši gan pie tēva, gan pie atbildētājas, bet nedēļas darba dienās abi bērni dzīvojuši un mācījušies/skola/ar pilnu valsts uzturu. Skolas brīvlaikā abi vecākie dēli braukuši un dzīvojuši kā pie atbildētājas, tā pie prasītāja. Ņemot vērā izteiktos faktus, atbildētāja apšauba, vai prasītājs abu vecāko dēlu uzturam būtu izlietojis vairāk līdzekļu nekā atbildētāja jaunākā dēla uzturam, kurš visus gadus atradies vienīgi atbildētājas pilnīgā atrūpē.

Uzskata, ka atbildētājs nav ne juridiski, ne faktiski pierādījis prasījuma pamatojumu, tādēļ prasība noraidāma.

2015.gada 7.jūlijā tiesā saņemti prasītāja iebildumi par atbildētājas paskaidrojumiem, kuros norādīts, ka prasītājs nepiekrīt atbildētājas minētajam.

Savos paskaidrojumos atbildētāja norāda, ka nav juridiska pamata piedzīt no prasītāja uzturlīdzekļus bērnu uzturam par iepriekšējo periodu, jo pušu starpā nav pastāvējusi vienošanās par to, ka atbildētāja prasītājam maksās likumā noteiktā apmērā, vai kādā citā apmērā, uzturlīdzekļus bērnu uzturam par to laiku, kamēr bērni dzīvos pie tēva.

Prasītājs norāda, ka ikvienai saistībai, no kuras izriet kāds saistību izpildes pienākums, tai skaitā, pienākums maksāt uzturlīdzekļus, ir būtiski noteikt tās rašanās brīdi. Savukārt, pienākums maksāt līdzekļus bērnu uzturam izriet no likuma normas (likumisks pamats), ja arī nepastāv pušu starpā noslēgta vienošanās (līgumisks pamats), tas ir, likums *a priori* nosaka saistību tiesības rašanos, pienākumu maksāt uztulīdzekļus bērna uzturam, ja arī vecākiem nav bijusi noslēgta vienošanās, pie tam, ne no viena Civillikuma panta neizriet aizliegums, ja vecāks jau pagātnē ir aprūpējis savus bērnus un nav saņēmis pat minimālos uzturlīdzekļus no otra vecāka (kuram ir saskarsmes tiesība), ka šim vecākam nebūtu tiesības saņemt atpakaļ bērnu uzturam izlietotos uzturlīdzekļus to minimālajā apmērā.

Materiālo tiesību normās ir tikai 2 veidu saistības, kas rodas uz likuma pamata - tas ir, uzturlīdzekļi un piespiedu noma.

Tālāk savos paskaidrojumos uz prasību atbildētāja atsaucas uz Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 29.augusta spriedumā lietā Nr. SKC - 556, norādot, ka prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērna uzturam tie piedzenami no brīža, kad celta prasība tiesā.

Prasītājs uzskata, ka katrai fiziskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Senāts atzīst, ka prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērna uzturam tie piedzenami tikai no brīža, kad celta prasība tiesā, jo ar prasības celšanas brīdi attiecīgā persona uzsākot savu ar likumu garantēto civilo tiesību aizsardzības realizāciju tiesā.

Tādejādi, izveidojas situācija, ka kaut arī civiltiesiskajos tiesību aktos, Civillikumā, (materiālajās tiesību normās), kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, nav iekļauta ierobežojoša norma, kas noteiktu sākuma termiņu, no kura būtu piedzenami uzturlīdzekļi bērna uzturam tiesas ceļā, Senāts tomēr

atzīst, ka konkrētajā gadījumā tiesa tos pamatoti piedzinusi tikai no prasības celšanas brīža, piedziņā ietverot naudas summas, kas samaksātas no prasības pieteikuma iesniegšanas brīža tiesā.

Tajā pat laikā, uzturlīdzekļu došanas saistība ir izveidojusies uz likuma pamata un šajā gadījumā atbildētāja nav pildījusi savas saistības arī pirms prasības celšanas tiesā, laika periodā no 2008.gada. Prasītājs viens pats ir uzturējis abus bērnus, taču, lai gan likums paredz uzturlīdzekļu pienākumu kā obligātu, no likuma izrietošu, no kura vecāks nevar atteikties, Senāts norobežo iepriekšējo periodu - nosakot, ka līdz prasības celšanas tiesā brīdim periodā uzturlīdzekļu samaksas pienākums neattiecas, un ja arī šajā periodā uzturlīdzekļi nav saņemti, tad arī vecākam, kurš realizējis bērna aprūpes tiesības, vairs nav tiesību šos uzturlīdzekļus prasīt, tādējādi atbrīvojot atbildētāju no šī uzturlīdzekļu samaksas pienākuma par iepriekšējo periodu.

Juridiski izveidojusies situācija, ka Senāts ar savu judikatūru atceļ likuma normu, ieviešot jaunu noilguma institūtu (padara to par spēkā neesošu uz iepriekšējo periodu), dzēšot atbildētāja uzturlīdzekļu parādu jeb atļaujot to nemaksāt, tādējādi padarot to vecāku, kas aprūpē bērnus, par it kā vainīgu, ka pats ātrāk nav iesniedzis prasību tiesā, bet gaidījis, kad atbildētājs labprātīgi pildīs savas saistības pēc likuma.

Senāts atceļ no likuma normas izrietošu saistības izpildes pienākumu -pienākumu maksāt uzturlīdzekļus bērna uzturam tam vecākam, kura aprūpē bērns nav atradies, uzliekot bērna uzturēšanas pienākumu par pagājušo periodu (pirms prasības celšanas tiesā), uz viena vecāka pleciem, tādējādi ierobežojot Civillikuma 177.pantā un 179.pantā noteikto bērnu uzturēšanas pienākumu. Uzskata, ka likumdevēja griba, pieņemot šos Civillikuma pantus, nebija tāda, kā šo normu piemērojot praksē, ir iztulkojis Senāts. Tiesai būtu jākonstatē, kādā periodā otrs vecāks nav maksājis uzturlīdzekļus un attiecīgi jānosaka, no kura brīža ir rēķināms un piedzenams parāds par saistību nepildīšanu - uzturlīdzekļu nesamaksu.

Pašlaik Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments 2007.gada 29.augusta spriedumā lietā Nr. SKC - 556 minot, ka uzturlīdzekļu maksāšanas pienākums iestājas, tiklīdz viens no vecākiem ir cēlis prasību tiesā, faktiski ir paudis atziņu, kas nozīmē, ka neceļot prasību tiesā par uzturlīdzekļu piedziņu (saistības izpildi), to maksāšanas pienākums automātiski noilgst - taču šāda atziņa ir ir pretrunā ar visu Civillikuma noilguma institūtu un uzturlīdzekļu institūts neparedz noilgumu. Noilgumu nevar noteikt tiesa vai izveidot saskaņā ar judikatūru, noilgums rodas tikai saskaņā ar likumu, un likums šādas kategorijas lietām - uzturlīdzekļu samaksas pienākumos - nav paredzējis izņēmumus.

Līdz ar to, pēc būtības pienākumam maksāt uzturlīdzekļus vajadzētu iestāties vai nu pēc vecāku kopējas saimniecības izjukšanas, kad iestājas pienākums abiem atsevišķi rūpēties par bērnu uzturu, vai arī no brīža, kad viens no vecākiem vēršas pret otru ar pieprasījumu, paužot savu gribu izlietot sev pēc likuma pienākošās tiesības, ja vecāks iepriekšējā periodā nav maksājis uzturlīdzekļus.

Saistība uz likuma pamata rodas arī no piespiedu normas, tādēļ jāmin Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 5.aprīļa spriedums lietā Nr. SKC - 244, kurā atzīts, ka saistību rašanās brīdis ir diena, kad prasītājam faktiski rodas izdevumi par lietu (šajā lietā - sāk maksāt nekustamā īpašuma nodokli). Tādējādi, šāds risinājums būtu juridiski korekti iederīgs arī uzturlīdzekļu saistības skaidrojumam, jo faktiski atbilst arī uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumam, t.i., tas rodas no brīža, kad izjukusi vecāku kopējā saimniecība un bērni sāk dzīvot pie viena no vecākiem, t.i, atrodas viena vecāka aprūpē.

Tādējādi, nepiekrītot atbildētājas paskaidrojumos izteiktajam viedoklim un atsaucei uz judikatūru, prasītājs norāda, ka uzturlīdzekļu izpildes un maksāšanas pienākums nenoilgst un, ja prasītājs līdz šim nepieteica savu prasījumu, tad viņam ir tiesības to pieteikt tagad, pieprasot uzturlīdzekļus par iepriekšējo periodu, kad abi dēli atradās pilnīgā prasītāja aprūpē, no atbildētājas neprasot vairāk, kā nosaka likuma normas, t.i, uzturlīdzekļus valsts noteiktajā minimālajā apmērā.

Tādējādi, uzskata, ka Civillikuma 177. un 179.pants paredz, ka no likuma izrietošas saistības neizpildes gadījumā šīs saistības izpildes pienākums iestājas pēc būtības tad, kad persona (šajā gadījumā - prasītājs) nepārprotami piesaka savas tiesības uz labumiem, kas tam pienākas pēc likuma, un uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumam un saņemšanas tiesībai likums neparedz noilgumu. Savukārt, kamēr prasītāja griba nav izteikta, saistība, lai gan pastāv likumā noteikta, vēl nevar rasties, ja nav pieteikts prasījums saņemt līdzekļus bērnu uzturam, par laika posmu, par kuru uzturlīdzekļus otrs vecāks nav maksājis.

Atbildētāja paskaidrojumos norāda, ka ne tikai juridiski, bet arī faktiski neuzskata, ka viņai būtu pienākums maksāt prasītājam par abu divu dēlu uzturēšanu.

Atbildētāja atsaucas uz 2015.gada 9.aprīļa tiesas sēdi, kurā prasītājs sniedzis paskaidrojumus un atzinis, ka jaunākais dēls /pers.H/ kopš dzimšanas dzīvojis kopā ar atbildētāju. Prasītājs šo skaidro savādāk - nevis, ka kopš dzimšanas jaunākais dēls/pers.H/dzīvojis kopā ar atbildētāju, bet gan, ka jaunākais dēls /pers.H/ dzīvo tikai ar atbildētāju, kopš izjuka pušu laulāto kopdzīve. Sākot ar 2007.gada jūniju visi trīs dēli uzsākuši dzīvot pie prasītāja, bet 2007.gada rudenī jaunākais dēls /pers.H/ aizbraucis dzīvot atpakaļ pie mātes, savukārt abi vecākie dēli — /pers.F/ un /pers.G/, palikuši dzīvot pie prasītāja.

Tādējādi prasītājs nepiekrīt atbildētājas paskaidrojumā minētajam, ka jaunākais dēls /pers.H/ kopš dzimšanas dzīvo tikai kopā ar māti. Kā redzams no prasītāja minētajiem faktiem, pušu kopdzīves laikā prasītājs rūpējies par visiem trim bērniem, savukārt, pēc kopdzīves pārtraukšanas viņa pilnā aprūpē palikuši abi vecākie dēli.

Atbildētāja norādījusi, ka abi vecākie dēli, neskatoties uz tiesas noteikto dzīvesvietu pie tēva, nedēļas brīvajās dienās dzīvojuši gan pie atbildētājas, gan pie tēva, bet nedēļas darba dienās abi bērni dzīvojuši un mācījušies /skola/ ar pilnu valsts uzturu. Skolas brīvlaikā abi vecākie dēli braukuši un dzīvojuši kā pie atbildētājas, tā pie tēva.

Kā pierādījumu šo apgalvojumu nepatiesumam iesniedz tiesai /skola/ divu skolotāju - 3. un 6.klases audzinātāju raksturojumu par dēliem, no kura skaidri ir redzama atbildētājas attieksme pret saviem dēliem.

Šajā gadījumā tas, ka prasītājs pieprasa uzturu dēlu labā, par to periodu, kad dēli atradušies pilnā prasītāja aprūpē un audzināšanā, prasot tikai valsts noteiktajā minimālajā apmērā, ir prasītāja tiesību realizācija un vēlēšanās arī tagad turpināt atbalstīt savus dēlus.

Pie tam, no iepriekš citētā atbildētājas paskaidrojumos minētā var secināt, ka atbildētājai nav izpratnes par to, cik izmaksā divu pusaudžu uzturēšana mēnesī un kādas ir dēlu vajadzības. Norāda, ka dēli brīvdienās dzīvojuši pie atbildētājas tikai dažas reizes.

Tas, ka dēli darba dienās dzīvuši internātskolā, nenozīmē, ka viņiem nebūtu jāiegādājas apavi, apģērbs, ikdienas higiēnas preces, skolai nepieciešamās lietas, un nenozīmē to, ka dēliem nebūtu nepieciešama papildus izglītošana un citi izdevumi, kas saistīti ar medicīnas pakalpojumiem, zobārstniecību utt..

Skolas brīvlaikā māte par dēliem nav interesējusies, un abi bērni bijuši pilnā prasītāja aprūpē.

Atbildētājas norādītais, ka viņa apšauba, vai prasītājs abu vecāko dēlu uzturam būtu izlietojis vairāk līdzekļu, nekā atbildētāja jaunākā dēla uzturam, kurš visus šos gadus atradies tikai atbildētājas aprūpē, norāda uz to, ka atbildētāja faktiski uzskata, ka prasītājam abu dēlu uzturam bija jāizlieto tikai tik, cik viņa izlietojusi viena bērna uzturam, pie tam, uzskatot, ka prasītājam par šo periodu viņai bija jāmaksā uzturlīdzekļi jaunākā dēla uzturam, taču viņai kā mātei nebija jāpiedalās abu vecāko dēlu uzturēšanā.

Izveidojas situācija, ka prasītājam bija jāuztur divi pusaudži, dēli, pilnībā iegādājoties viņiem katrai gadalaiku sezonai piemērotu apģērbu, apavus, nodrošinot viņu izglītošanu, aprūpi, medicīniskās un higiēnas vajadzības par tādu iknedēļas naudas summu, par kuru nav pat iespējams iegadāties pilnu apģērba un apavu komplektu.

Uzturlīdzekļu noteikšanā nozīme ir gan kritērijiem, kas saistīti ar bērna tiesībām uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem, gan arī abu vecāku mantiskajam

stāvoklim. Nosakot piedzenamo uzturlīdzekļu apmēru, tiesa vadās no bērna vajadzībām un vecāku reālajām materiālajām iespējām, kā arī ņem vērā bērnu vecumu.

Izlasot atbildētājas paskaidrojumus, prasītājam radies priekšstats, ka internātpamatskolā bērnus ne tikai baro arī brīvdienās, bet arī pērk viņiem apavus, apģērbu, sedz citus izdevumus. Bērna uzturēšanas izdevumi sastāv ne tikai no regulāriem izdevumiem par bērna pārtiku, apģērbu, veselības aprūpi un izglītošanu, kas ir bērna pamatvajadzības - pārtika un apģērbs, bet arī no to vajadzību apmierināšanas, kas saistītas ar bērnu audzināšanu, interešu attīstību un spēju izkopšanu, sagatavojot bērnus patstāvīgai dzīvei sabiedrībā. Šo vajadzību apmierināšanai arī ir tērējami naudas līdzekļi.

No tiesai iesniegtā internātpamatskolas audzinātāju rakstītā raksturojuma izriet, ka atbildētāja par dēliem interesi nav izrādījusi un nav rūpējusies, ar ko tad arī ir izskaidrojami viņas apgalvojumi par to, ka acīmredzot prasītājs nav tērējis uz abiem dēliem kopā vairāk, nekā viņa uz vienu bērnu un līdz ar to, atbildētājas ieskatā, viņai abu vecāko dēlu aprūpē un audzināšanā nebija un nav jāpiedalās.

Ņemot vērā, ka ir daudzas lietas, tai skaitā, dažādi interešu un valodas pulciņi, ārpusskolas izglītība utt, kas nav bezmaksas, tad arī mātei bija jāsaprot, ka bērnu izglītošana un attīstība nesastāv tikai no internātpamatskolas sniegtajiem pakalpojumiem un abiem vecākiem arī šiem pasākumiem ir nepieciešami līdzekļi, ja māte vēlas, lai dēli izaugtu par vispusīgi attīstītām personībām.

Prasītājs nekad nav žēlojis līdzekļus dēlu attīstībai un tajā laikā, kad dēli dzīvojuši pie viņa, papildus skolas izglītībai apmeklējuši arī rokdarbu, bioloģijas, ģeogrāfijas pulciņus un mūzikas nodarbības. Piedalījušies skolas rīkotajās ekskursijās, skolas bibliotēkas rīkotajos konkursos, angļu valodas, ģeogrāfijas, fizikas, bioloģijas un sporta olimpiādēs. Braukuši Kristīgās nometnes pieredzes apmaiņā uz Holandi. Regulāri saņēmuši atzinības par labām un teicamām sekmēm.

Tādējādi, vadoties no Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10. panta pirmās daļas, prasītājs uzskata, ka vecākiem līdzīgās daļās būtu jānodrošina saviem bērniem uzturlīdzekļi, t.i., šajā gadījumā, arī bērnu mātei bija labprātīgi jāpiedalās dēlu audzināšanā, vismaz Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) aprēķinātajā viena iedzīvotāja iztikas minimuma apmērā, kas tiek aprēķināts katram mēnesim.

Atbildētāja uzskata, ka iespējams dēlus uzturēt no mazākas summas, nekā noteiktais valsts iztikas minimums. Tādējādi šāds secinājums iziet no atbildētājas paskaidrojumos paustā viedokļa, ka viņa neuzskata, ka viņai būtu pienākums kaut daļēji samaksāt prasītājam tos līdzekļus, kurus viņš ir ieguldījis dēlos,viņus pilnībā aprūpējot laika posmā no 2008. līdz 2014.gadam. Pie tam, dzīves novērojumi rāda, ka bieži vien tas vecāks, kas ikdienā audzina bērnus, tērē daudz vairāk līdzekļu nekā vecāks, kurš tikai maksā uzturlīdzekļus, taču šajā gadījumā pat tie netika maksāti no atbildētājas puses.

Atbildētāja uzsver, ka uzskata, ka atbildētājs nav ne juridiski, ne faktiski pierādījis prasījuma pamatojumu, tādēļ prasība noraidāma. Savukārt prasītājs uzskata, ka uzturlīdzekļu piedziņa ir iespējama arī par iepriekšējo periodu, jo uzturlīdzekļu maksāšanas pienākums automātiski nenoilgst, ceļot prasību, ja bērni ir atradušies viena vecāka aprūpē un otrs vecāks nav maksājis uzturlīdzekļus jau pirms prasības celšanas, tad no otra vecāka ir piedzenami šie uzturlīdzekļi, nosakot piedziņas periodu par to laiku, kad nav veikti uzturlīdzekļu maksājumi. Tiesa nevar noteikt noilgumu uzturlīdzekļu prasībām par iepriekšējo periodu, ja šādas tiesības saņemt uzturlīdzekļus izriet no likuma un otrai pusei saistības maksāt rodas uz likuma normu pamata. Tikai likuma normas var noteikt noilgumu uzturlīdzekļu prasījumiem, nevis tiesa, izskaidrojot likumu un veidojot judikatūru. Savukārt, likums šādas kategorijas lietām - uzturlīdzekļu samaksas pienākumos - nav paredzējis izņēmumus.

Attiecībā uz to, ka prasība noraidāma faktiska pamatojuma neesamības dēļ, uzskata, ka to, ka prasītājs pilnībā aprūpējis abus dēlus, ir pierādīts un pierādāms fakts, ko apliecina gan prasītāja paskaidrojumi, gan iesniegtie rakstveida pierādījumi, gan arī tas ir pierādāms ar liecinieku liecībām. Savukārt, sniedzot savus paskaidrojumus, atbildētāja nav iesniegusi nevienu pierādījumu, atbilstoši Civilprocesa likuma 93.panta pirmajai daļai, vien izteikusi apgalvojumus un paudusi noliegumu prasībai, kuru prasītājs cēlis nevis savā, bet gan dēlu labā. Ievērojot minēto, prasītājs uzskata, ka atbildētājas paskaidrojumi nav pamatoti un pierādīti un līdz ar to uzskatāmi par nepierādītiem un noraidāmiem, bet prasība ir apmierināma.

Tiesas sēdē prasītājs prasību uzturēja uz tajā minētajiem pamatiem un papildus paskaidroja, ka prasība celta dēlu turpmākas izglītošanas vajadzībām, jo atbildētāja iepriekš dēlu uzturēšanā nav piedalījusies. Iepriekš prasību nav cēlis, jo cerējis, ka atbildētāja labprātīgi sniegs palīdzību dēlu uzturēšanā. Ar atbildētāju nav bijis iespējams kontaktēties, tāpēc uzturlīdzekļus nav prasījis. Par jaunāko dēlu maksājis uzturlīdzekļus laika periodā, kad vecākie dēli dzīvojuši pie viņa. Senāta judikatūra nav piemērojama, jo abiem vecākiem ir vienāda atbildība par bērniem. Vienošanās ar atbildētāju nav bijusi. Norāda, ka atvērs dēliem krājkontu uz kuru tiks pārskaitīts uzturlīdzekļu parāds. Šobrīd šādu kontu vēl nav atvēris, jo dēliem pašiem jau ir konti. Lūdz prasību apmierināt.

Tiesas sēdē prasītāja pārstāve lūdza prasību apmierināt, paskaidrojot, ka prasītājs arī jaunākajam bērnam devis uzturlīdzekļus, kaut gan šādas vienošanās nav bijis. Abiem vecākiem samērīgi ar saviem ienākumiem ir jāuztur bērni. Atbildētājas minētais par prasītāja vardarbību nav pierādīts. Senāta 2007.gada spriedums, kurš nosaka, ka uzturlīdzekļi piedzenami no prasības iesniegšanas dienas, ir vecāks par Augstākās tiesas Senāta 2012.gada tiesu prakses apkopojumu, kurā atzīts, ka uzturlīdzekļu maksājumu pienākums ir absolūts un nav ierobežojams, jo laburna guvējs ir bērns, uzturlīdzekļu samaksas pienākums pēc būtības nenoilgst. Konkrētā prasījuma mērķis ir nodrošināt dēlu nākotni un panākt kaut nelielu atbalstu no mātes puses.

Tiesas sēdē atbildētāja prasību neatzina un paskaidroja, ka ģimene izjukusi prasītāja vardarbības dēļ, prasītājam bijušas atņemtas bērnu aprūpes tiesības uz pusgadu. Pēc tam jaunākais dēls dzīvojis pie viņas, bet lielākie dēli internātskolā iekārtoti ar atbildētājas palīdzību. Atbildētājai bijis grūti atrast darbu, tādēļ arī mainīta dzīvesvieta. 2008.gadā saņēmusi dokumentus par vecāko dēlu dzīvesvietas noteikšanu pie prasītāja. Piekritusi tam, ka bērni dzīvos pie prasītāja. Prasītājs jaunākajam dēlam neko nav devis un neko nav pircis. Atdevis tās drēbes, kas vecākajiem palicis par mazu. Lūdza prasību noraidīt.

Motīvu daļa

Tiesa, noklausījusies procesa dalībnieku paskaidrojumus tiesas sēdē un iepazīstoties ar lietas materiāliem, uzskata, ka prasība ir pilnībā noraidāma.

No lietas materiāliem redzams, ka atbildētājs ir /pers. F/, dzimuša /datums/, un /pers. G/, dzimuša /datums/, tēvs, kas apstiprinās ar lietas materiāliem pievienotajām dzimšanas apliecību /apliecības numurs/ un /apliecības numurs/ kopijām (lietas 14. - 15.lapa).

Prasītājs lūdz tiesu piedzīt no atbildētājas nesamaksāto uzturlīdzekļu parādu 11 211,68 *euro* apmērā, ko aprēķinājis, ņemot vērā valstī noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru. Prasītājs norādījis, ka saskaņā ar Siguldas tiesas 2008.gada 10.jūnija spriedumu lietā Nr.C35040908 dēliem /pers. F/ un /pers. G/ dzīvesvieta noteikta pie prasītāja, vienlaicīgi izbeidzot arī uzturlīdzekļu piedziņu par labu atbildētājai dēlu /pers.H/, /pers.G/un /pers. H/ uzturam.

Prasītājs uzskata, ka, pamatojoties uz konkrēto spriedumu, viņam ir tiesības prasīt uzturlīdzekļus /pers. F/ uzturam par laika pierodu no 2008.gada 10.jūnija – 2013.gada 16.septembrim (dēla pilngadībai) 5076,86 *euro* apmērā un /pers. G/ uzturam par laika pierodu no 2008.gada 10.jūnija līdz 2014.gada 28.augustam 6134,82 *euro* apmērā.

Civilprocesa likuma 93.panta pirmā daļa noteic, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība.

No prasītāja paskaidrojumiem tiesas sēdē izriet, ka viņš nevar iesniegt pierādījumus par to, ka starp pusēm būtu noslēgta vienošanās par uzturlīdzekļu apmēru un maksāšanas kārtību.

Tiesa pievienojas tiesību zinātnē paustajam viedoklim, ka pierādīšanas pienākuma sadales pamatā ir princips – *ei incumbit probatio gui dicit, non gui negat* (pierādījumi jāiesniedz tam, kurš apgalvo, nevis tam, kurš noliedz). Tādējādi pierādīšanas pienākums vispirms gulstas uz prasītāju, kurš griežas tiesā ar lūgumu aizsargāt aizskartās tiesības *(A.Līcis, Prasības tiesvedībā un pierādījumi, TNA, 2003., 72.lpp.).*

Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst, ka lietā nav iegūti pierādījumi tam, ka starp pusēm būtu bijusi noslēgta vienošanās par uzturlīdzekļu apmēru un maksāšanas kārtību, ko atbildētāja nav pildījusi. Tāpat lietā nav iegūti pierādījumi arī tam, ka uzturlīdzekļu maksājumi no atbildētājas par labu prasītājam būtu piedzīti ar tiesas spriedumu.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 5.panta sestajai daļai, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru.

Ievērojot Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 29.augusta spriedumā lietā Nr. SKC-556 sniegto tulkojumu LR Satversmes 92.pantam un Civilprocesa likuma 1.pantam savstarpējā saistībā ar Civillikuma tiesību normām, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, Senāts atzinis, ka prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu bērna uzturam, tie piedzenami no brīža, kad celta prasība tiesā, jo ar prasības celšanas brīdi attiecīgā persona uzsāk savu ar likumu garantēto civilo tiesību aizsardzības realizāciju tiesā.

Prasītājs norādījis, ka minētajai judikatūrai nepiekrīt, uzskata, ka Senāts ar minēto spriedumu atcēlis likuma normu, ieviešot jaunu noilguma institūtu, dzēšot atbildētājas uzturlīdzekļu parādu.

Tiesa norāda, ka prasītāja subjektīvais viedoklis nav pamatots un viņam bija tiesības jau no 2008.gada 1.jūlija (nevis 2008.gada 10.jūnija, kā to lūdz prasītājs), kad stājās spēkā prasītāja norādītais Siguldas tiesas spriedums Nr.C35040908, iesniegt tiesā prasības pieteikumu par uzturlīdzekļu piedziņu vai noslēgt vienošanos ar atbildētāju par uzturlīdzekļu maksāšanas apmēru un kārtību.

Taču prasītājs 6 gadu laikā, kamēr ar tiesas spriedumu dēlu dzīvesvieta bija noteikta pie viņa, nebija izvēlējies celt uzturlīdzekļu prasību vai piedāvāt atbildētājai slēgt vienošanos par uzturlīdzekļu maksāšanas kārtību divu dēlu uzturam.

Tādējādi šobrīd prasītāja celtajai prasībai nav nekāda tiesiska pamata.

Pamatojoties uz minēto, tiesa norāda, ka uzturlīdzekļu piedziņas lietās tie piedzenami tikai no prasības pieteikuma iesniegšanas dienas tiesā, jo ar prasības celšanas dienu prasītājs uzsāk īstenot savu aizskarto interešu aizsardzību tiesā. Minētais atbilst gan bērnu interesēm, gan tiesu praksei (*Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 27.janvāra spriedums lietā Nr. SKC- 254*).

Tādējādi uzturlīdzekļus pat to minimālajā apmērā nav pamata piedzīt par laiku pirms prasības celšanas tiesā.

Pamatojoties uz minēto, prasītāja prasība par uzturlīdzekļu parāda piedziņu atzīstama par nepamatotu un noraidāmu.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 42.panta pirmajai daļai, tiesas izdevumi, ja prasītājs no to maksāšanas bijis atbrīvots, piespriežami no atbildētāja valsts ienākumos proporcionāli apmierinātajai prasījuma daļai.

Civilprocesa likuma 42.panta otrā daļa paredz, ja prasību noraida, tiesas izdevumi, kas nav samaksāti iepriekš, piespriežami no prasītāja valsts ienākumos.

Ievērojot, ka prasītājs saskaņā ar Civilprocesa likuma 43.panta pirmās daļas 3.punktu no tiesas izdevumu samaksas atbrīvots, bet prasība ir noraidīta, tiesas izdevumus uzņemas valsts.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8.pantu, 42.panta ceturto daļu, 43.panta pirmās daļas 3.punktu, 93., 97., 190., 194.,199. pantu, tiesa

n o s p r i e d a

Noraidīt /pers. C/, personas kods /personas kods/, prasību pret /pers. D/, personas kods /personas kods/, par uzturlīdzekļu parāda piedziņu.

Spriedumu var pārsūdzēt Rīgas apgabaltiesā 20 dienu laikā, no pilna sprieduma sastādīšanas dienas, 2015.gada 30.septembra, apelācijas sūdzību iesniedzot Rīgas rajona tiesā Siguldā, Šveices ielā 27.

Tiesnese A.Ilstere